

สังคมวิทยาการพนัน:
จากข้อถกเถียงทางสังคมวิทยาถึงการแก้ไขปัญหาเยาวชนเล่นพนันฟุตบอล¹

Sociology of Gambling:

Discussion of Sociology to Solve Football Gambling Problem in Youth

สายชล ปัญญชิต^{*}

Saichol Panyachit

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ได้ให้ความสนใจมุมมองรอบด้านของปัญหาการพนันฟุตบอลในหมู่วัยรุ่นไทย โดยใช้มโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับสังคมวิทยาการพนัน วัฒนธรรมเยาวชน และภาวะสังคมสมัยใหม่ บทความนี้ให้ความสำคัญกับประเด็นที่ว่าที่ผ่านมากีฬาฟุตบอลเป็นที่กีฬาที่ได้รับความนิยมในการเล่นการพนันมากกว่ากีฬาประเภทอื่นๆ และการที่ผู้ชมกีฬาฟุตบอลสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวก อันเป็นผลมาจากเทคโนโลยีที่ก้าวไกล ก็เป็นปัจจัยที่สำคัญมากที่ก่อให้เกิดความนิยมในการเล่นพนันฟุตบอลในสังคมสมัยใหม่ จากการศึกษาค้นคว้าเบื้องต้นจะถูกจัดว่าเป็นปัญหาที่สำคัญประเภทหนึ่งในสังคมไทยมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน และมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายออกมาอยู่บ่อยครั้ง กระนั้นข้อเสนอเชิงนโยบายส่วนใหญ่ยังไม่เห็นการสู่การแก้ปัญหาในระยะยาวได้ นอกจากนี้การไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจนในการแก้ไขปัญหาในเชิงนโยบายได้ ส่งผลให้ปัญหาการพนันฟุตบอลขยายตัวและเชื่อมโยงกับปัญหาอื่นๆ เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาสังคม บทความนี้มาจากการศึกษาจากผู้ที่เคยติดการพนันในช่วงวัยรุ่น ข้อค้นพบได้นำเสนอปัจจัยและมุมมอง ต่างๆ ที่ควรจะถูกนำมาใช้พิจารณาในการแก้ปัญหาการพนันในหมู่วัยรุ่น นอกจากนี้บทความยังชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการทบทวนข้อเสนอเชิงนโยบายที่จะทำให้สังคมรับรู้ถึงปัญหาของการพนันฟุตบอล สำหรับบทความได้ใช้มโนทัศน์ทางสังคมวิทยาเพื่อชี้ให้เห็นว่าผู้ที่ชมกีฬาฟุตบอลโดยทั่วไปไม่ได้มีแต่กลุ่มที่เล่นการพนันเท่านั้น แต่เสนอให้พิจารณามิติที่ดีของการชมกีฬาฟุตบอลว่าเป็นส่วนหนึ่งของเสริมสร้างคนาคที่ดีให้กับเยาวชนในสังคมสมัยใหม่เช่นกัน

คำสำคัญ: การพนันฟุตบอล สังคมวิทยาประยุกต์ ปัญหาสังคม เยาวชน

Abstract

This study attempts to provide holistic understanding of the problem related to football gambling among the youth in Thailand. Framed by the sociological studies of gambling, youth culture, and social modernity, the paper argues that the recent craze in football among other sports and the convenience in accessing to football programs due to the technological development of media are two crucial factors that facilitate the wide popularity in football gambling. The paper shows that, despite the fact that

¹ การศึกษาครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากมูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์

^{*} ผู้ช่วยผู้จัดการแผนงานการพัฒนาการบริหารจัดการและการสร้างเครือข่ายองค์กรพระพุทธศาสนาในประเทศไทย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

gambling has long been considered as a problem in Thai society and debates over how policies should be implemented to eradicate the problem has consistently been raised, the long-term approach in tackling the problem however remains unclear and 'fragmentary'. The widening problem of football gambling has led to other problems related to economic, sociological and criminological matters. This paper based on its study of former gambling addicted youths, proposes that certain factors and aspects need to be considered if gambling among youths is to be ceased. It also suggests the way in which public policy should be primarily planned and carried out in order for the society to be aware of the problems of football gambling. Lastly, the study highlights the public myth toward general football watchers that, often times, has supposed been viewed as always engaging with gambling activity. The paper suggests that pros and cons of football watching should be encouraged as to create a constructive space for youth in this area.

Keywords: Football Gambling Applied Sociology Social Problem Youth

“ตัวตนของคนจะถูกสร้างผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมต่างๆ ซึ่งรวมถึงกิจกรรมการพนันด้วย ดังนั้นกล่าวได้ว่าการพนันอาจเป็นวิธีการหนึ่งในการจัดระเบียบทางสังคม ผ่านวิถีของการหลบหนีจากชีวิตประจำวันที่เต็มไปด้วยแรงบีบคั้นจากกระแสของการสร้างบรรทัดฐานทางวัฒนธรรม” (Goffman, 1967)

บทนำ

การพนันถือเป็นสิ่งผิดกฎหมายที่ได้รับความนิยมในการกระทำผิดมาที่สุดประเภทหนึ่ง สาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้การพนันแพร่หลายอย่างมากคือ การพนันมีหลายรูปแบบและสามารถประยุกต์เข้ากับพฤติกรรมความชื่นชอบของมนุษย์ได้ง่าย นอกจากนี้ความล้มเหลวของกฎหมายไทยส่งผลให้การพนันเป็นมหันตภัยเรื้อรังของสังคม ท่ามกลางปัญหาการพนันที่มีความหลากหลายรูปแบบจนไม่สามารถจำแนกได้อย่างละเอียด การพนันฟุตบอลถือเป็นการพนันที่กำลังได้รับความนิยมอย่างมากในกลุ่มเยาวชนในปัจจุบัน

จากข้อมูลการสำรวจในช่วงการแข่งขันฟุตบอลโลกที่สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ เมื่อปี พ.ศ. 2552 พบว่าจากผลการศึกษารองกลุ่มตัวอย่าง 29,869 ราย ใน 75 จังหวัด มีการประมาณการว่า มีผู้เล่นพนันบอลโลก (ปี พ.ศ. 2553) ทั้งสิ้น 3,651,938 ราย มีวงเงินหมุนเวียนในการเล่นพนันบอล (ภาพรวม) 728,988,550 บาทต่อคู่ และมีเงินหมุนเวียนการเล่นพนันบอลตลอดเทศกาล อยู่ที่ 46,655,267,203 บาท จากการสำรวจของงานชิ้นดังกล่าวพบว่า เหตุผลในการเล่นพนันคือเล่นเพื่อความสนุกและเล่นตามเพื่อนมากที่สุด การสำรวจดังกล่าวสามารถสะท้อนปริมาณอันมหาศาลของความเสียหายทางเศรษฐกิจ และผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อพฤติกรรมของคนในสังคมไทย ทั้งนี้เป็นต้นตอสังเกตว่าเยาวชนเองได้เข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับพนันมากขึ้นโดยคาดว่ามีเยาวชนไทยที่เป็นเหยื่อของการพนันกว่าหนึ่งล้านเก้าแสนคน (ศูนย์เครือข่ายวิชาการเพื่อสังเกตการณ์และวิจัยความสุขชุมชน, 2553) และกรณีที่ปัจจุบันกระแสของการชมฟุตบอลเพิ่มมากขึ้นทั้งการแข่งขันฟุตบอลต่างประเทศและในประเทศยังอาจเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่เชื้อให้เจ้าของธุรกิจพนันฟุตบอลใช้ประโยชน์จากวงกกีฬาเพื่อชักชวนหรือเปิดช่องทางให้เยาวชนเข้ามาเป็นเหยื่อได้สะดวกยิ่งขึ้น

ปัญหาการพนันจึงเป็นปัญหาหนึ่งที่ควรถูกหยิบยกมาทำความเข้าใจในมุมมองที่หลากหลายมากขึ้น ทั้งนี้ ผู้เขียนเห็นว่าที่ผ่านมาศาสตร์ทางสังคมวิทยาได้ถูกท้าทายจากสังคมถึงความนิ่งเฉยหรือเฉาขาดต่อการสร้างข้อถกเถียงในประเด็นสาธารณะทั้งในเรื่องของความขัดแย้งทางการเมือง หรือประเด็นปัญหาทางสิทธิมนุษยชน เป็นต้น บทความนี้จึงหันกลับมาทบทวนองค์ความรู้ด้านสังคมวิทยาเพื่อสร้างทำความเข้าใจอย่างรอบด้านต่อสถานการณ์ของปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสังคมปัจจุบัน กอปรกับในปี พ.ศ. 2555 นี้จะมีการแข่งขันฟุตบอลชิงแชมป์แห่งชาติยุโรป ซึ่งจะ ทำให้ปัญหาการพนันฟุตบอลถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นถกเถียงอีกครั้ง บทความชิ้นนี้จะขอเป็นส่วนหนึ่งของการอธิบายแง่มุมของปัญหาตลอดจนข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อภาครัฐและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อนำไปดำเนินการหรือศึกษาค้นคว้าวิจัยเพิ่มเติมต่อไป

มโนทัศน์สังคมวิทยาของการขึ้นชอบฟุตบอล

พฤติกรรมของกลุ่มคนที่เล่นการพนันฟุตบอลส่วนใหญ่มาจากการเป็นผู้ติดตามการแข่งขันฟุตบอลมาก่อน อย่างไรก็ตามไม่สามารถกล่าวได้ว่ากลุ่มผู้ติดตามการแข่งขันฟุตบอลทั้งหมดเป็นผู้ชอบเล่นการพนันฟุตบอล ดังนั้น ในช่วงต้นของข้อถกเถียงในมโนทัศน์สังคมวิทยาผู้เขียนจะเริ่มต้นจากประวัติศาสตร์ของการติดตามการแข่งขันฟุตบอลในสังคมไทย กล่าวคือวัฒนธรรมการชมฟุตบอลในสังคมไทย เริ่มครั้งแรกจากการถ่ายทอดสดฟุตบอลโลกปี พ.ศ.2509¹ หลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2510 ก็ได้มีการถ่ายทอดสดการแข่งขันฟุตบอลลีกของประเทศอังกฤษ (เนชั่นแนล รีวิว กอบิก. 2545: 50) จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2532 ได้เกิดเคเบิลทีวีซึ่งทำการถ่ายทอดสดการแข่งขัน ผวนกับสื่อประเภทหนังสือพิมพ์ในเครือสยาม สปอร์ตและรายการวิทยุ F.M. 99 Sport Radio ที่มีเนื้อหาของรายการส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับกีฬาฟุตบอลซึ่งได้รับความนิยมอย่างมากในบรรดาผู้สนใจกีฬาฟุตบอล จนส่งผลให้สมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยผลักดันให้เกิดการจัดการแข่งขันฟุตบอลอาชีพของไทยขึ้นมาในปี พ.ศ.2539 ทั้งนี้ในระยะแรกของการจัดการแข่งขันฟุตบอลไทยลีก (Thailand Football League) ยังไม่ได้รับความนิยมจากกลุ่มผู้ชมมากนัก (สายชล ปัญญชิต. 2554: 3)

รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ (2544) กล่าวว่าอุตสาหกรรมกีฬาได้ทำให้ผู้ชมในฐานะคนรับความบันเทิงติดตามและบริโภคกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นผ่านกระบวนการแปรวัฒนธรรมเป็นสินค้า (Commodification) กระบวนการพาณิชย์านูวัตร์ (Commercialization of Culture) กระบวนการเทคโนโลยีานูวัตร์ (Technologization of Culture) กระบวนการโทรทัศน์านูวัตร์ (Televisionization) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและเชื่อมโยงอย่างไร้พรมแดนทางสังคม จนทำให้วัฒนธรรมการชมฟุตบอลในสังคมต่างๆผูกโยงกับสินค้าและบริการทางธุรกิจจนได้กลายเป็นกีฬาโลก (Global Sport) การบริโภคนสินค้าไม่ได้เป็นเพียงการใช้ผลิตภัณฑ์ (Product) เท่านั้น แต่ยังเป็นการหยิบยืมวัฒนธรรมของกระบวนการสร้างผลิตภัณฑ์มาเป็นตัวบริโภคด้วยเช่น การรับชมกีฬาฟุตบอลจากต่างประเทศก็ทำให้สังคมไทยรับรูปแบบวัฒนธรรมเชียร์ การผลิตสินค้าที่ระลึกหรือการใช้นักกีฬาเป็นตัวแทนของการโฆษณาประชาสัมพันธ์ กิจกรรมและสินค้ามาด้วย เมื่อพิจารณาถึงภายใต้มุมมองทางสังคมวิทยาและจิตวิทยาสังคมจะพบว่าเยาวชนที่เข้ามาเล่นการพนันฟุตบอลมีแนวโน้มที่จะเป็นแฟนคลับหรือกลุ่มผู้ชมฟุตบอลที่อยู่ในระดับเหนียวแน่นมากจนเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นผู้เขียนจึงอธิบายกระบวนการเข้ามาเป็นแฟนฟุตบอลของเยาวชนผ่านแนวคิดทางสังคมวิทยา ซึ่งจะเป็น

¹ ฟุตบอลโลกครั้งที่ 8 จัดขึ้นที่ประเทศอังกฤษระหว่างวันที่ 11-30 กรกฎาคม พ.ศ. 2509 โดยประเทศอังกฤษเป็นผู้ชนะเลิศ โดยในชิงชนะเลิศเอาชนะประเทศเยอรมนีไป 4 ประตูต่อ 0

พื้นฐานของการทำความเข้าใจพฤติกรรมการเป็นผู้ชมฟุตบอลและส่วนหนึ่งได้แปรเปลี่ยนสถานะของตนเองจากการเพียงการชมเป็นผู้เล่น (การพนัน) ต่อไป

แนวคิดแนวจิตหรือ Habitus ของ Pierre Bourdieu

กลุ่มเยาวชนที่ติดการพนันฟุตบอลหรือเคยผ่านการเล่นการพนันฟุตบอลมาก่อน ส่วนหนึ่งยอมรับว่าตนเองเป็นกลุ่มแฟนคลับฟุตบอลมาก่อน ดังนั้นการอธิบายการเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มแฟนคลับฟุตบอลจึงเป็นส่วนหนึ่งของการทำความเข้าใจปรากฏการณ์เยาวชนที่เข้าไปเป็นเหยื่อของการพนันโดยสาเหตุของการเข้ามาเป็นแฟนคลับฟุตบอลนั้นมีความแตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตามในทางสังคมวิทยามีแนวคิดที่พยายามอธิบายความชื่นชอบของคน/กลุ่มคนต่อกิจกรรมในชีวิตประจำวันต่างๆ เช่น กีฬา ศิลปะ นันทนาการที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้แนวคิด Habitus ถือเป็นแนวคิดหนึ่งที่พยายามอธิบายและทำความเข้าใจความชื่นชอบหรือลักษณะจิตนิสัยที่นำไปสู่การชอบปฏิบัติหรือเข้าร่วมกับกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตคน

Pierre Bourdieu ได้นำเสนอแนวคิดที่เรียกว่า Habitus หรือ แนวจิตซึ่งมีความหมายถึงกรอบคิดหรือโครงสร้างความรู้ที่คนในสังคมมีต่อสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่เผชิญหน้า ซึ่งเป็นผลผลิตจากการเรียนรู้และภูมิหลังทางสังคมของบุคคลนั้น (Bourdieu, 1984: 468) นอกจากนี้คำถามที่น่าสนใจเกี่ยวกับอิทธิพลของโลกาภิวัตน์หรือสังคมสมัยใหม่ต่อ Habitus นั้นถูกหยิบยกขึ้นมาถกเถียงในงานเขียนชิ้นหนึ่งของ Arjun Appadurai โดยเขาได้วิเคราะห์ว่าโลกปัจจุบันซึ่งการควบคุมในระบบข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนระบบวัฒนธรรมต่างๆ ได้ลดระเบียบลงเหตุผลประการหนึ่งเพราะการเจริญเติบโตของเทคโนโลยีได้มีส่วนช่วยให้มีการเชื่อมต่อข้อมูลและถ่ายทอดเรื่องราวทางสังคมและวัฒนธรรมไปสู่พื้นที่ที่ต่างกันมากขึ้น ทำให้คนในสังคมสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทั้งในลักษณะเสียงภาพและกิจกรรมต่างๆ ที่ตนเองสนใจจากทั่วทุกมุมโลกได้มากขึ้นตามไปด้วย ส่งผลอีกประการหนึ่งคือคนในสังคมปัจจุบันจะสามารถนำแบบแผนพฤติกรรมหรือโครงสร้างทางสังคมที่ถูกรับรู้มาเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ของตนเองได้รวดเร็วขึ้น (Appadurai, 1997: 6)

ในอีกบทความหนึ่งที่ชื่อ "How can one be a sports fan?" Bourdieu (1993) ได้ประยุกต์แนวคิด "สนาม" เพื่ออธิบายกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมกีฬาในสังคมปัจจุบัน เขาเสนอให้พิจารณากิจกรรมต่างๆ เหล่านั้นในฐานะที่เป็นอุปทาน (Supply) ที่ถูกผลิตขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการหรืออุปสงค์ทางสังคม (Social Demand) นอกจากนี้ Bourdieu ยังตั้งคำถามถึงรสนิยมของผู้คนที่ติดกีฬา รวมทั้งความสนใจในผลิตภัณฑ์และสินค้าที่เกี่ยวข้องกับกีฬาเพื่อชี้ชวนให้ทำความเข้าใจระบบคุณค่าของคนในสังคมที่มีต่อกีฬาในปัจจุบันว่าเป็นเพียงกิจกรรมหรือได้รับการยกระดับขึ้นเป็นการแสดงทางสังคมแบบหนึ่งที่น่าตื่นเต้นและเร้าใจ ในการการตอบคำถามดังกล่าวข้างต้น Bourdieu ได้เสนอให้เข้าใจเงื่อนไขของสถาบันทางสังคม ความเชื่อ และระบบคุณค่าในแต่ละสังคมเข้าประกอบด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อให้สามารถเข้าใจถึง "สนามของการแข่งขัน" (Field of Competition) อันเป็นอาณาบริเวณของการเผชิญหน้าเพื่อแย่งชิงความสนใจและช่วงชิงตำแหน่งแห่งที่ทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งในที่นี้ก็รวมถึงสนามของวงการกีฬาด้วย

แนวคิดจิตสำนึกร่วม

กลุ่มเยาวชนที่ติดพนันฟุตบอลถือเป็นกลุ่มแฟนฟุตบอลที่มีความคลั่งไคล้ส่วนตัวในกีฬาประเภทนี้ และเกือบทั้งหมดจะมีทีมฟุตบอลที่ชื่นชอบอยู่ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ความชื่นชอบของเยาวชนกลุ่มนี้ที่มีต่อทีม

ฟุตบอลจะเชื่อมโยงกับความรู้สึกผูกพัน และพร้อมให้การสนับสนุนตามที่ตนเองจะกระทำได้ เช่น การติดตามการแข่งขัน การซื้ออุปกรณ์เชียร์ การสมัครเป็นสมาชิกหรือเข้าเป็นแฟนเพจเป็นโลกออนไลน์ เป็นต้น ปรากฏการณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ Eric Dunning ศาสตราจารย์ด้านสังคมวิทยาชาวอังกฤษผู้บุกเบิกงานศึกษาทางสังคมวิทยาการกีฬา ที่กล่าวว่าสิ่งที่ทำให้กีฬาสมัยใหม่มีส่วนสำคัญคือการทำให้ผู้คนสามารถแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์และจิตสำนึกร่วมของตนเองหรือกลุ่มที่สังกัดอยู่ รวมทั้งยังระบุความชื่นชอบที่มีความเฉพาะเจาะจงและแสดงถึงเอกลักษณ์ของกลุ่มตนเองที่สอดคล้องไปกับความชื่นชอบในทางกีฬา ในที่นี้การรวมกลุ่มสำนึกร่วมทางกีฬาจึงเป็นทั้งกลุ่มเล็กและกลุ่มสังคมระดับประเทศได้เลยทีเดียว (Dunning, 1999: 2-3)

สำหรับแนวคิดจิตสำนึกร่วมซึ่งพยายามอธิบายถึงความรู้สึกของการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่มคนในสังคมนั้น ผู้เขียนเสนอให้พิจารณาจากข้อเสนอของ Emile Durkheim เป็นนักสังคมวิทยาคนแรกๆ ที่กล่าวถึงแนวคิดจิตสำนึกร่วม Durkheim ใช้วิธีวิทยาในการศึกษาสังคมในลักษณะเป็นวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ แนวทางการศึกษาสังคมของ Durkheim จึงมีลักษณะเป็นกาวัดย (Objective) Durkheim ได้อธิบายพฤติกรรมทางสังคมของปัจเจกว่าเกิดขึ้นภายใต้อิทธิพลของสังคม (มิได้เป็นอิสระตามธรรมชาติ) ที่มีอำนาจยึดเหนี่ยวคนในสังคมไว้ด้วยกัน ดังนั้นการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและกันของคนในสังคมจะอยู่ภายใต้จิตสำนึกร่วมของคนในแต่ละสังคม โดยที่ Durkheim (1995) เห็นว่าสำนึกร่วมคือความเชื่อและความรู้สึกทั้งหมดที่สมาชิกในสังคมร่วมกันทำให้เกิดระบบที่มีลักษณะเฉพาะของมันเอง สำนึกร่วมดังกล่าวจะถูกส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น หรืออีกคำอธิบายหนึ่งคือความรู้สึกที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีความเชื่อความรู้สึกร่วมกัน ถ้าคนในกลุ่มหรือสังคมไม่มีความเชื่อนี้กลุ่มหรือสังคมก็จะล่มสลาย สำนึกร่วมจึงทำหน้าที่ยึดเหนี่ยวสมาชิกในกลุ่มหรือสังคมให้มีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้

โดยสรุปคือว่าจิตสำนึกร่วมเป็นเหมือนเครื่องยึดเหนี่ยวของคนในสังคมไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเล็กหรือกลุ่มใหญ่ให้สามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ไปได้อย่างมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่มีการจัดตั้งขึ้นใหม่มีความจำเป็นที่จะต้องใช้สัญลักษณ์ ความเชื่อหรือเครื่องยึดเหนี่ยวร่วมกันเพื่อทำให้กลุ่มนั้นๆ สามารถขับเคลื่อนกิจกรรมร่วมกันให้บรรลุจุดมุ่งหมายหรือเพื่อดำรงไว้ซึ่งความเป็นกลุ่มได้ จากการศึกษาครั้งนี้พบว่ากลุ่มเยาวชนที่เข้าไปมีจิตสำนึกร่วมต่อกีฬาประเภทนี้บางคนได้พยายามฝึกฝนหรือเอาดีในการเป็น นักกีฬาฟุตบอล, ผู้สื่อข่าวกีฬา, ผู้นำเชียร์ในสนามกีฬาฟุตบอล ตามแต่ทักษะที่ตนเอง ในทางกลับกันบางกลุ่มกับใช้ความรู้ที่ตนเองติดตามการแข่งขันฟุตบอลเข้าไปเล่นการพนันทั้งนี้โดยหวังว่าจะพบกับความตื่นเต็นมากขึ้นในการชมการแข่งขันหรือบางคนก็คาดหวังว่าตนเองจะสร้างรายได้ได้จากกิจกรรมดังกล่าว

แนวคิดจิต อัตตา และสังคม

สำหรับสาระสำคัญของแนวคิดจิต อัตตา สังคม เป็นกลยุทธ์สำคัญในการวิเคราะห์พฤติกรรมทางสังคมของคน นักสังคมวิทยาอย่าง George Herbert Mead ได้ใช้จิตใจกับอัตตาทายใต้บริบทของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมแล้วโยงเข้าหาการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม หลังจากนั้นก็แสดงให้เห็นว่าสังคมจะอยู่รอดได้ก็เพราะสมาชิกมีความสามารถที่จะใช้ความนึกคิดรู้จักตัวเองและเข้าใจคนอื่น ดังนั้นผลงานของ Mead ในกรอบของปฏิสัมพันธ์ทางสัญลักษณ์จึงอยู่ที่การวิเคราะห์ความเกี่ยวพันระหว่างจิตใจ อัตตา และสังคม โดย Mead (1934) ได้กล่าวไว้ว่าจิตสำนึกและตัวตนของคนสามารถอธิบายผ่านพัฒนาการเรียนรู้ในช่วงวัยต่างๆ ที่จะมีการสวมบทบาทเป็นผู้อื่นและมองผลการกระทำของตนเองจากจุดยืนของผู้อื่น จนสามารถนำไปสู่การพัฒนาให้เข้าร่วมกับคนอื่นในสังคมได้ โดยมีขั้นตอนตามหลักการของ G.H. Mead ดังนี้

1. จิต (Mind) คือพัฒนาการของการเรียนรู้ที่จะสวมบทบาทตั้งแต่ในวัยเด็กโดยสิ่งซึ่งช่วยกระตุ้นการ แสดงออกหรืออากัปกริยา (gesture) คือสัญลักษณ์ที่ผ่านเข้ามาจากการเห็นและเรียนรู้ จนทำให้สามารถเข้าใจ ความหมายและปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นได้

2. ตัวตน (Self) คือความสามารถในการตอบโต้ทางความคิดกับตัวเองและกับผู้อื่น ซึ่งถือเป็นเงื่อนไข สำคัญภายในกระบวนการทางสังคม โดย Mead ได้แบ่งขั้นตอนการเรียนรู้ในกระบวนการดังกล่าวเป็น ชั้น Play stage คือการที่เด็กจะเรียนรู้ที่จะเข้าใจและสวมบทบาท (Generalized Other) ในสถานการณ์ของปฏิสัมพันธ์ที่มีตนเอง ซึ่งในขั้นนี้จะเป็นบทบาทที่ไม่ซับซ้อน เช่น เด็กเรียนรู้ที่จะเข้าใจว่าผู้หญิงที่เล่นด้วยคือ "แม่ของตนเอง" แต่ยังไม่ สามารถแยกแยะความซับซ้อนได้ว่าแม่ก็คือลูกของยาย เป็นต้น ถัดไปคือขั้น Game Stage ในส่วนนี้การเรียนรู้จะทำให้เกิดความแตกต่างในพื้นฐานของการทำความเข้าใจ Mead ได้พยายามชี้ให้เห็นว่าในขั้นนี้ผู้เล่นจะต้องอยู่ในกฎ กติกาเพราะมีผู้เล่นหลายคนในเกม ทำให้ในท้ายที่สุดเด็กหรือคนที่ร่วมเรียนรู้ก่อนเข้าสังคมจะสามารถกำหนด พฤติกรรมที่เหมาะสมจากการที่สวมบทบาทของผู้อื่นภายใต้กระบวนการคิดเพื่อสังคมส่วนรวมหรือความสามารถใน แสดงออกแบบบุคคลนัยสำคัญ (Significant Others) ได้

3. สังคม (Society) คือระบบความสัมพันธ์ที่คนในสังคมมีการจัดระเบียบความสัมพันธ์เพราะจะมี ความสัมพันธ์ที่หลากหลายและซับซ้อนซ่อนอยู่ ซึ่งทำให้มีความจำเป็นต้องร่วมเรียนรู้ในการกำหนดบทบาทของ ตนเองเพื่อประโยชน์สูงสุดของสังคม

ทั้งนี้กลุ่มเยาวชนที่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการพนันฟุตบอลส่วนหนึ่งได้เริ่มชีวิตของการเป็นแฟนกีฬาฟุตบอล ผ่านการเข้าไปเป็นสมาชิกทั้งในลักษณะพบปะกันตามสนามการแข่งขัน (Face to Face) และไม่พบปะหน้าตากัน (Non-Face to Face) ซึ่งจากข้อมูลเขียนพบว่าปัญหาการพนันฟุตบอลในกลุ่มเยาวชนส่วนหนึ่งเพราะเยาวชนเชื่อว่าการ เล่นพนันฟุตบอลเพื่อเลียนแบบกลุ่มเพื่อนหรือกลุ่มสังคมที่ตนเองเป็นสมาชิกจะส่งผลให้ได้รับการยอมรับในการ เป็นสมาชิกของกลุ่ม การพนันเป็นพิธีกรรมทางสัญลักษณ์ของการเปลี่ยนผ่านจากคนนอกเข้าไปเป็นคนในสังคมหรือ คนในของกลุ่ม โดยละเอียดที่จะพิจารณาถึงความผิดทางกฎหมายและโทษทางเศรษฐกิจและสังคมที่จะตามมา

ข้อถกเถียงว่าด้วยการพนันและสังคม

การพนันเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นและคงอยู่ในทุกวัฒนธรรมมาเป็นระยะเวลายาวนาน จนสามารถกล่าวได้ว่า ทุกสังคม หรือทุกวัฒนธรรมมักสร้าง หรือรับเอากิจกรรมการพนันเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Wykes, 1964) ทั้งนี้ ไม่ว่าสังคมนั้นจะยอมรับว่าเป็นสิ่งถูกกฎหมายตามยุคสมัย หรือเป็นการลักลอบแอบอ้างภาครัฐก็ตาม หากศึกษาจาก งานเขียนของ Jan Mcmillen (1996) ในบทความชื่อ Understanding Gambling: History, Concepts and Theories จะพบว่าผู้เขียนได้พยายามบุกเบิกการทำความเข้าใจการพนันในฐานะที่เป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมของทุก สังคม ซึ่งหากย้อนมองการผ่านมุมมองทางประวัติศาสตร์จะพบว่าการพนันในสังคมจีนนั้นสามารถย้อนกลับไปพบ หลักฐานได้ว่ามีอยู่จริงตั้งแต่เมื่อ 4 พันปีที่แล้ว ขณะที่อินเดียนั้นสามารถยืนยันการค้นพบได้ในช่วงคริสต์วรรษที่ 1000 เป็นต้น ทั้งนี้ในงานเขียนชิ้นสำคัญดังกล่าว Macmillen ยังเสนอให้พิจารณาบริบททางสังคมที่ก่อให้เกิดการ ยอมรับว่าการพนันเป็นสิ่งถูกต้องตามกฎหมายของสังคมตะวันตก โดยยกตัวอย่างกรณีของประเทศอังกฤษที่ใช้ รายได้จากการขายลอตเตอรี่มาใช้พัฒนาระบบประปาในมหานครลอนดอน หรือแม้แต่ในกรณีของประเทศในแถบ ทวีปอเมริกาเหนือที่ยอมรับให้นำรายได้จากการขายลอตเตอรี่มาใช้เป็นกองทุนการเงินเพื่อโครงการทางสาธารณะ

ในส่วนของสังคมไทยการศึกษาของ Warren (2009) พบว่าสาเหตุสำคัญๆ ที่ทำให้สังคมไทยไม่ยอมรับการพนันให้เป็นสิ่งถูกกฎหมายมี 3 ประการคือ (1) คุณลักษณะบางประการของชนชั้นกลางในสังคมที่มักเชื่อมโยงอัตลักษณ์ของตนเองเข้ากับจริยธรรมอันดีงามของไทย ซึ่งไม่สามารถยอมรับการพนันให้เป็นสิ่งถูกต้องตามกฎหมายได้ (2) การเป็นสังคมเมืองพุทธส่งผลให้คนไทยจำนวนมากยึดหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่สั่งสอนว่าการพนันเป็นกิจกรรมที่ผิดต่อศีลธรรม และ (3) ตำนานหรือคำสั่งสอนในวิถีชนบทไทย ที่มักปลุกฝังเรื่องเล่า หรือแม้แต่วรรณกรรมไทยเดิมที่กล่าวถึงความล้มเหลวในชีวิตของคนที่เกี่ยวข้องกับการพนัน ดังนั้นจากการถูกปลุกฝังวิถีคิดเช่นนี้ในกลุ่มคนไทย ได้ส่งผลให้สังคมไทยยังเป็นสังคมที่ไม่ยอมรับการพนันเป็นกิจกรรมที่ถูกต้องตามกฎหมาย³

แม้ว่าการพนันจะเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายในสังคมไทย แต่ความพยายามผลักดันให้มีการยอมรับและเข้าสู่กระบวนการพิจารณาทั้งในสังคม และรัฐสภายังมีอยู่เป็นระยะๆ ทั้งนี้บทเรียนของการถกเถียงถึงความจำเป็นในการยกระดับการพนันให้เป็นการพนันที่ถูกต้องตามกฎหมายก็เคยเป็นหนึ่งข้อถกเถียงเชิงนโยบายสาธารณะในประเทศตะวันตก ในบทความชื่อ Ethical and Policy Consideration in the Spread of Commercial Gambling ของ Eadington (1996) ได้นำเสนอประสบการณ์ของการต่อรอง ผลักดัน และควบคุมสภาพการณ์ของอุตสาหกรรมพนันให้เสมือนเป็นกลไกการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจมากกว่าการสร้างปัญหาสังคม วิธีการที่สำคัญถูกนำเสนอผ่านบทเรียนของรัฐบาลกลางของสหรัฐอเมริกาที่ร่วมมือกับมลรัฐต่างๆ ในการสร้างกระบวนการป้องกันการใช้การพนันเพื่อการฟอกเงิน และความเกี่ยวข้องอื่นใดกับปัญหาอาชญากรรมอื่นๆ โดยใช้รายได้จากอุตสาหกรรมประเภทนี้จัดสรรทางตรงเพื่อกลุ่มคนผู้ต้องการความช่วยเหลือในสังคม ตลอดจนการสนับสนุนนโยบายสาธารณะและการลงทุนในสาธารณูปโภค เป็นต้น อย่างไรก็ตามมิได้หมายความว่ารัฐจะให้อิสระ และส่งเสริมให้ประชาชนเล่นการพนัน เพราะทั้งรัฐบาลกลาง และรัฐบาลมลรัฐเองต่างมีกฎหมายห้ามสำหรับเยาวชน และกลุ่มคนบางประเภทในการเข้าเล่นการพนันเช่นกัน นอกจากนี้ยังมีมลรัฐบางแห่งที่มีนโยบายชัดเจนว่าไม่ต้องการสนับสนุนให้มีการพนันเกิดขึ้น โดนใช้กำแพงภาษี และการจำกัดบริเวณเป็นเครื่องมือสำคัญในการควบคุมการพนัน

โดยสรุป พบว่าหากสังคมไทยต้องการที่จะผลักดันให้การพนันเป็นสิ่งถูกต้องตามกฎหมาย มีความจำเป็นที่ภาครัฐต้องอาศัยข้อมูล และการประเมินผลดีผลเสียอย่างรอบด้านเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำความเข้าใจกับสังคม นอกจากนี้การชี้แจง และวางกฎเกณฑ์ในการอนุญาต ควบคุม และป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นตามมา ก็เป็นสิ่งสำคัญที่ภาครัฐควรทำ ทั้งนี้การเรียนรู้ทั้งจากบทเรียน/ประสบการณ์ของประเทศอื่นๆ ที่มีระบบการพนันถูกต้องตามกฎหมาย ร่วมด้วยกับการประเมินเพื่อทำความเข้าใจสังคมไทยว่ามีความพร้อม และแนวโน้มของปัญหาอะไรบางอย่างก็มีความจำเป็นอย่างมากเช่นกัน มิฉะนั้นแล้วคงเป็นไปได้ยากที่นโยบายสาธารณะลักษณะนี้ หรือแม้แต่การเสนอให้เกิดเวทีเพื่อการถกเถียงเรื่องการพนันจะเกิดขึ้นได้ในสังคมไทย

สนามของการวิจัย

ความสำคัญของการการศึกษาครั้งนี้คือการที่ผู้เขียนมีการพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลทุกราย สำหรับการเก็บและรวบรวมข้อมูลระหว่างการทำงานภาคสนามนั้น ผู้เขียนจะสอบถามความสมัครใจของผู้ให้ข้อมูลและอธิบายวัตถุประสงค์ของการเข้ามาศึกษาวิจัย ทั้งนี้รวมถึงการขออนุญาตบันทึกเสียงสัมภาษณ์ การเก็บรายละเอียดที่สำคัญระหว่างการสัมภาษณ์และการนำข้อมูลไปเปิดเผยในรายการวิจัยฉบับสมบูรณ์ด้วย

³ อ่านเพิ่มเติมจาก Warren, A. J. (2009). *Gambling, the State and Society in Siam, C. 1880-1945*. Bangkok: National Research Council of Thailand.

1. การเก็บและรวบรวมข้อมูล

1.1 ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) ได้แก่ การที่ผู้เขียนทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ข้อมูลชนิดอื่นที่ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลสิ่งพิมพ์ นิตยสารต่างๆ ข้อมูลจากฐานข้อมูลออนไลน์ในเว็บไซต์ที่รวบรวมสถิติและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพนัน สำหรับการค้นคว้าจาก ฐานข้อมูลในเว็บไซต์ผู้วิจัยพบว่าข้อมูลจากเว็บไซต์ถือเป็นการเปิดช่องทางและขอบเขตในการทำความเข้าใจ ปรากฏการณ์ทางสังคมผ่านมุมมองของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยได้ดีขึ้น อีกทั้งในปัจจุบันประสบการณ์ทางสังคมและ วัฒนธรรม ตลอดจนการเรียนรู้ของกลุ่มคนจะถูกถ่ายทอดสู่เว็บไซต์ที่เป็นสื่อกลางของกิจกรรมหรือกลุ่มคนนั้นๆ ได้ อย่างรวดเร็วและมีคุณค่าต่อการศึกษาทางสังคมเป็นอย่างยิ่ง (Wilson, 2004: 41)

1.2 การสัมภาษณ์กับผู้ให้ข่าวสำคัญ (Key Informants) โดยผู้เขียนได้ใช้ข้อมูลสำคัญทางวิชาการจาก นักสังคมวิทยาและนักเศรษฐศาสตร์ที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประเด็นการพนัน นอกจากนี้ยังสัมภาษณ์ข้อมูลจาก กลุ่ม เยาวชนที่เข้าไปเล่นการพนันฟุตบอล ทั้งที่เลิกจากการพนันแล้วและยังเล่นการพนันฟุตบอลอยู่ถึงในปัจจุบัน

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้เขียนได้ใช้กระบวนการหาข้อสรุป ตีความเพื่อตรวจสอบความถูกต้องตรงประเด็นของผลการวิจัย (Conclusion, Interpretation and Verification) ในขั้นตอนนี้ผู้เขียนจะนำข้อมูลที่ได้อธิบายเนื้อหารายละเอียดและ เชื่อมโยงสถานการณ์ของปัญหาเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีทางสังคมวิทยาที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นฐานในการทำความเข้าใจ และอธิบายปรากฏการณ์เชิงวิชาการ หลังจากนั้นจะใช้วิธีการมองปัญหาแบบองค์รวมว่ามีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียใน ปัญหามากน้อยแค่ไหน เพื่อจะทำข้อเสนอเชิงนโยบายให้ครอบคลุมและมีรายละเอียดที่ชัดเจนในการดำเนินการ

สถานการณ์ปัญหาเยาวชนเล่นการพนันฟุตบอล

“ในสังคมทั่วไปมนุษย์แต่ละคนมุ่งเน้นจะทำอะไรสักอย่างในชีวิต ขณะที่พวกนักพนันจะรับรู้ถึง ความน่าจะเป็นในสิ่งที่ตัวเองทำในเรื่องการพนันนั้นๆ ซึ่งแตกต่างจากมุมมองของผู้คนทั่วไปใน สังคมที่อาจจะไม่เข้าใจในความน่าจะเป็นสักเท่าไหร่ดังกล่าว คนทั่วไปที่ไม่นิยมการพนันจะมอง ว่า โอกาสในชีวิตไม่ได้รอให้เราค้นเจออย่างเสีย เราสามารถสร้างโอกาสขึ้นมาได้ด้วย การกระทำของเราเช่นกัน” (Goffman, 1967: 201)

การพนันฟุตบอลเริ่มแพร่หลายในประเทศไทยอย่างมากในช่วงการแข่งขันฟุตบอลโลกครั้งที่ 15 ที่ประเทศ สหรัฐอเมริกาเป็นเจ้าภาพเมื่อปี พ.ศ. 2537 (ค.ศ.1997) (พิภพ ชติฤกษ์, 2543) การแข่งขันดังกล่าวเป็นการแข่งขัน ฟุตบอลโลกครั้งแรกที่มีการถ่ายทอดสดในประเทศไทยครบทุกคู่ อันเป็นยุคที่เริ่มมีการใช้เทคโนโลยีสื่อสารสารสนเทศ มาใช้ในธุรกิจการพนันฟุตบอล นอกจากนี้การพนันฟุตบอลที่มีการขยายตัวมากเป็นเพราะเหตุผล 3 ประการด้วยกัน คือ เล่นง่าย สะดวกไม่ต้องพะวงกับการจับกุม และใช้เวลาไม่น้อยกว่ากิจกรรมการพนันอีกหลายประเภท ดังนั้นการพนัน ฟุตบอลที่เริ่มแพร่หลายในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นการเล่นพนันทายผลการแข่งขันฟุตบอลต่างประเทศ โดยเฉพาะ ฟุตบอลของกลุ่มประเทศในยุโรป อย่างไรก็ตามในระยะ 2-3 ปีที่ผ่านมาฟุตบอลลีก(League) ของไทยก็พัฒนามีคนดู จำนวนมากขึ้นจนกลายเป็นกลุ่มแฟนคลับซึ่งมีทั้งที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการพนันและไม่เกี่ยวข้องกับการพนัน สถานการณ์ในปัจจุบันการเล่นพนันฟุตบอลมีการเปิดให้พนันได้ในแทบทุกลีกที่มีการแข่งขันทั่วโลก ทั้งอังกฤษ อิตาลี เยอรมนี ฝรั่งเศส สเปน สกอตแลนด์ เนเธอร์แลนด์ บราซิล รัสเซีย ฯลฯ รวมทั้งมีการเปิดเผยอัตราต่อรองเพื่อการพนัน ทุกวัน และในหลากหลายช่องทางจากเดิมที่หาได้จากหนังสือพิมพ์ ปัจจุบันได้แพร่หลายไปยังทีวีดาวเทียมและ

เว็บไซต์ทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น ทั้งนี้รูปแบบการเล่นพนันฟุตบอลในอดีตจะแทงเดิมพันผ่านโต๊ะพนันฟุตบอลซึ่งมักมีเด็กเดินโฉบเพื่อป้องกันเจ้ามือจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ และเพื่อให้สามารถเข้าถึงเยาวชนรวมทั้งกลุ่มคนที่เล่นการพนันฟุตบอลได้ทั่วถึงมากที่สุด ซึ่งสถานที่ของโต๊ะพนันฟุตบอลมักจะมีที่ตั้งอยู่ในแหล่งอบายมุขหรือบริเวณใกล้ๆ สถานศึกษาเพื่อให้สะดวกกับกลุ่มเยาวชนที่กำลังอยู่ในช่วงวัยเรียน

ในปัจจุบันการพนันฟุตบอลมีช่องทางที่สามารถเล่นได้มากขึ้น แนวโน้มรูปแบบของการเล่นพนันฟุตบอลได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เยาวชนและกลุ่มคนที่ติดการพนันจะเล่นผ่านโต๊ะพนันฟุตบอลในช่วงที่มีฟุตบอลรายการสำคัญ เช่น ฟุตบอลโลก ฟุตบอลชิงแชมป์ระดับทวีป หรือฟุตบอลลีกในยุโรปที่ได้รับความนิยมจากคนไทย (อังกฤษ อิตาลี สเปน เป็นต้น) มาเป็น "เล่นทุกลีก เล่นทุกวัน ง่ายแถมมือคลิก" (ธนาคม พจนานพิกษ์ และ วิโรจน์ ศรีหิรัญ, 2554) ทั้งนี้สามารถสรุปสถานการณ์การพนันฟุตบอลในสังคมไทยออกได้ดังนี้

1. **การเล่นผ่านเว็บไซต์ทางอินเทอร์เน็ต** รูปแบบการเล่นการพนันลักษณะนี้เป็นที่นิยมอย่างมากในกลุ่มเยาวชนเพราะสามารถหลีกเลี่ยงการควบคุม ดูแลจากผู้ปกครอง เพียงแต่ผู้ต้องการเล่นการพนันสมัครผ่านแบบออนไลน์เพื่อรับรหัสผ่าน โดยผู้เล่นการพนันแต่ละคนจะมีเลขที่บัญชีที่สามารถสมัครได้โดยทั่วไปในธนาคารพาณิชย์ จากนั้นจะมีการฝากเงินไว้ในบัญชีของตนและเมื่อต้องการแทงพนันฟุตบอลออนไลน์จึงใช้บัญชีดังกล่าวในการหักเงินในกรณีที่พนันเสีย และทางเจ้ามือโต๊ะพนันฟุตบอลออนไลน์จะโอนเงินเข้ามาในบัญชีในกรณีที่แทงพนันฟุตบอลได้ถูกต้อง

2. **การเล่นพนันฟุตบอลเสมือนกิจวัตรประจำวัน** เนื่องจากรูปแบบการเล่นที่สามารถโอนเงินผ่านบัญชีธนาคารและความสะดวกของระบบธุรกรรมทางการเงิน จึงส่งผลให้การพนันฟุตบอลออนไลน์เป็นที่แพร่หลายมากขึ้น ผิดกับปัจจุบันการเล่นพนันฟุตบอลได้ขยายการเล่นไปในลีกต่างๆ ทั่วโลก ทั้ง รัสเซีย โปรตุเกส ตุรกี อาร์เจนติน่า เป็นสาเหตุที่ทำให้การเล่นรูปแบบนี้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้สามารถสรุปสาเหตุหลักได้ 3 ประการคือ (1) การเล่นพนันฟุตบอลออนไลน์มีความสะดวกมากขึ้นเล่นได้ทุกวันเพราะไม่ต้องทำธุรกรรมทางตรงกับเจ้ามือโต๊ะพนันฟุตบอล เพียงแต่ใช้บัญชีธนาคารเป็นสื่อกลางในการรับ-จ่ายเงิน (2) มีเว็บไซต์อินเทอร์เน็ตที่ให้ข้อมูลและรายงานผลการแข่งขันสดแบบทุกลีกทุกคู่ทั่วโลก ซึ่งได้รับความนิยมอย่างมากในกลุ่มผู้ติดการพนันฟุตบอล ส่งผลให้กลุ่มคนที่เล่นการพนันฟุตบอลมีช่องทางในการตามผลการแข่งขันได้มากขึ้น ทั้งในปัจจุบันตลาดการแข่งขันเรื่องของลิขสิทธิ์การถ่ายทอดสดฟุตบอลมีการต่อสู้กันอย่างเข้มข้น รวมไปถึงมีการซื้อลิขสิทธิ์การแข่งขันฟุตบอลที่หลากหลาย เช่น ในปี พ.ศ.2553 เริ่มมีการถ่ายทอดสดฟุตบอลลีกโปรตุเกส สกอตแลนด์ สหรัฐอเมริกา อาร์เจนติน่า เข้ามาในประเทศไทยมากขึ้น (3) สื่อสารมวลชนทั้งประเภทหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมที่มีการรายงานอัตราการแข่งขันครบทุกลีก พร้อมบทวิเคราะห์ซึ่งสามารถติดตามได้ในช่องทางที่หลากหลายไม่ว่าจำเป็นวิทยุหรือโทรทัศน์ที่มีรูปแบบการนำเสนอความเห็นล่อแหลมไปในทางให้ข้อมูลเพื่อส่งเสริมให้เกิดการพนันด้วยเช่นกัน

3. **ช่องโหว่ทางกฎหมาย** ปัจจุบันกฎหมายที่ใช้ควบคุมการพนันในสังคมไทยคือ พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 มาตรา 12 ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดบทลงโทษการทลายผลพนันฟุตบอล ซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกินสองปี ปรับไม่เกิน 2,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับและมีการเพิ่มโทษถ้ากระทำความผิดซึ่งภายใน 3 ปีโทษจะทวีคูณ และทั้งจำทั้งปรับ ในมาตรา 14 ทวิ แต่อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติการเปิดโต๊ะพนันฟุตบอลได้แปรเปลี่ยนพื้นที่ไปสู่โลกออนไลน์ที่ยากต่อการควบคุมในรูปแบบเดิมเพราะหลักฐานหรือการกระทำผิดไม่มีหลักฐานหรือโฉบฟุตบอลก็ไม่ได้มีความจำเป็นเช่นในอดีต

4. **เยาวชน: เหยื่อแสนโอชะ** จากการสำรวจของศูนย์เครือข่ายวิชาการเพื่อสังเกตการณ์และวิจัยความสุขชุมชน (2553)¹¹ พบว่าเยาวชนจำนวนมากเข้าเป็นเหยื่อการเล่นพนันฟุตบอลซึ่งสาเหตุอาจเพราะกีฬาฟุตบอลเป็นเหมือนสัญลักษณ์ของการเป็นวัยรุ่นกล่าวคือต้องเล่น ต้องดู ต้องรู้จัก อีกทั้งความเป็นเกมที่มีความสนุก เป็นที่นิยมของสังคมไทยจึงสามารถติดตามข่าวสารได้ง่าย ประกอบกับช่องทางการเล่นการพนันฟุตบอลมีความสะดวกและยากต่อการตรวจสอบจากผู้ปกครองเพราะอินเทอร์เน็ตได้กลายเป็นปัจจัยที่สำคัญในวิถีชีวิตของสังคมปัจจุบันซึ่งส่งผลให้เยาวชนในเข้าสู่พื้นที่ของการพนันฟุตบอลได้อย่างรวดเร็วที่น่าวิตกคือว่า ในอนาคตอันใกล้ที่จะมีการแข่งขันฟุตบอลรายการสำคัญอย่างการแข่งขันชิงแชมป์แห่งชาติยุโรปหรือที่คนไทยรู้จักกันดีในนาม "ฟุตบอล ยูโร 2012" จะเป็นหนึ่งอีกจุดเริ่มต้นของเยาวชนไทยหลายคนในการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการพนัน ดังนั้นควรมีการทำความเข้าใจพฤติกรรมของเยาวชนหรือกลุ่มทางสังคมที่ชื่นชอบการชมฟุตบอลอย่างถูกต้องเพื่อให้สามารถกำหนดยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาการพนันฟุตบอลของเยาวชนได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอต่อการแก้ไขปัญหาพนันฟุตบอลในกลุ่มเยาวชน

หากพิจารณาจากประเด็นปัญหาในข้างต้นจะพบว่าสังคมไทยปราศจากการสร้างข้อกีดกันที่เป็นรูปธรรมต่อการแก้ไขปัญหาเยาวชนเล่นการพนัน ส่วนหนึ่งสามารถสรุปได้จากข้อเสนอของ Bernhard และ Frey (2007) ที่กล่าวว่าไว้ใน the Sociology of Gambling¹² ว่าหากพิจารณาในมุมมองเชิงนโยบายจะพบว่าสิ่งที่แตกต่างออกไปของอุตสาหกรรมทางการพนันกับอุตสาหกรรมประเภทอื่นคือความสัมพันธ์พิเศษระหว่างรัฐบาลและกลุ่มทุนทางการพนัน เหมือนอย่างที่เกิดขึ้นในหลายประเทศที่อนุญาตให้มีการขายสลากกินสลากกินแบ่งของรัฐบาล ซึ่งเกิดผลประโยชน์ทับซ้อนเชิงนโยบายและความขัดแย้งเชิงศีลธรรมที่ในมิติหนึ่งรัฐเองก็ในกำไรที่เกิดขึ้นจากอุตสาหกรรมประเภทดังกล่าวเพื่อนำเงินมาสนับสนุนโครงการต่างๆ ของรัฐบาล ในขณะที่เดียวกันรัฐก็ตามปกป้องคนในสังคมไม่ให้ตกเป็นเหยื่อของการพนันด้วยเช่นกัน

ความสับสนดังกล่าวเกิดขึ้นไม่เฉพาะเพียงแต่ผู้กำหนดนโยบายเท่านั้น แต่คนทั่วไปในสังคมก็เช่นกัน ส่งผลให้ที่ผ่านมาสังคมไทยต้องเผชิญกับกลุ่มทุนใต้ดินที่กอบโกยกำไรโดยปราศจากการเสียภาษีและรับผิดชอบต่อสังคมนั้นหมายรวมถึงแต่สถาบันการเมืองลงมาจนถึงสถาบันครอบครัวต้องเป็นผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบต่อความปัญหาที่เกิดขึ้นจากการพนันโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเยาวชน ดังนั้นในบทความชิ้นนี้ผู้เขียนจึงพยายามเสนอแนะการแก้ไขปัญหาเชิงนโยบายต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบถึงกระบวนการทำงานที่จะสามารถบรรลุถึงการแก้ไขปัญหาเยาวชนเล่นพนันฟุตบอลได้ในเบื้องต้นดังนี้

1. ในระยะเร่งด่วนกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ควรจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเฝ้าระวังและชี้เบาะแสการกระทำผิดที่เกี่ยวข้องกับการพนันฟุตบอลบนเว็บไซต์ทางอินเทอร์เน็ตให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งในระยะนี้ควรเร่งประสานกับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เพื่ออายัดบัญชีธนาคารที่เปิดใช้ในการโอนเงินในการเล่นพนันฟุตบอลออนไลน์ ส่วนในระยะต่อไปกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ควรเสนอแก้ไขพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ให้ครอบคลุมถึงการกระทำที่มีลักษณะตั้งแต่ชั่วขณะ ส่งเสริมให้เกิดการเล่นการพนันฟุตบอลออนไลน์ และการเล่นการพนันประเภทอื่นๆ ด้วย

¹¹ ผลสำรวจ "World Cup 2006 ผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม"พบว่าร้อยละ 37.0 ที่มีการเล่นพนันบอล โดยส่วนใหญ่อยู่ในเขตกรุงเทพและปริมณฑลอายุระหว่าง 20-29 มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี

¹² ตีพิมพ์รวมเล่มอยู่ใน Bryant, C. R. & Peck, D. L. (2007). 21st Century Sociology: Reference Handbook. NY: SAGE.

2. กระทรวงศึกษาธิการ ควรมีการบรรจุหัวข้อ "ผลกระทบและบทเรียนจากปัญหาการพนัน" เข้าไปในหลักสูตร ตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันและสร้างความตระหนักถึงผลกระทบที่จะได้รับการเล่น การพนันประเภทต่างๆ

3. กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และ กรมพลศึกษา ควรรณรงค์ เปิดพื้นที่สาธารณะ (ลักษณะเวทีกีฬากาสิโน กิจกรรมประจำวันหยุด งานประจำปีของโรงเรียน และมหาวิทยาลัย) เพื่อสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมการให้ความรู้ด้านการดูแลฟุตบอลอย่างสร้างสรรค์ ก้าวข้ามการพนันตั้งแต่ ระดับครอบครัว ชุมชน สถานศึกษาจนถึงสถานที่ทำงาน

4. ควรมีการผลักดันให้ สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จัดโครงการที่สนับสนุนทุนการศึกษาวิจัยด้านนโยบายการจัดการปัญหาการพนันฟุตบอลของแต่ละประเทศ รวมทั้ง รูปแบบและโครงสร้างของปัญหาการพนันฟุตบอลในสังคมไทยทั้งในมิตินิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา อาชีววิทยา เป็นต้น เพื่อให้ทราบถึงปัญหา สถานการณ์และแนวทางในการจัดการปัญหาการพนันฟุตบอลของประเทศต่างๆ และ สังเคราะห์เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดการปัญหาการพนันฟุตบอลในสังคมไทย

5. สมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, บริษัท ไทย พรีเมียร์ ลีก จำกัด และสมาคมกีฬา ประจำจังหวัด ต้องผลักดันให้เกิดการรณรงค์ตัวอย่างที่ดีของการเล่นกีฬาฟุตบอล (ลักษณะนักกีฬาเยาวชนดีเด่น นักกีฬา ฟุตบอลขวัญใจท้องถิ่น) เพื่อให้ความรู้ถึงประโยชน์ของการเล่นและดูกีฬาฟุตบอล โดยบูรณาการเครือข่ายร่วมกันของ สโมสรกีฬาฟุตบอลซึ่งปัจจุบันมีอยู่ทั่วประเทศกับองค์การศึกษาในแต่ละท้องถิ่นเพื่อให้สามารถเข้าถึงเยาวชนได้อย่าง ทั่วถึง

อย่างไรก็ตามข้อเสนอเบื้องต้นเป็นเพียงแนวทางที่นำไปสู่การถกเถียงในระยะยาวของการแก้ไขปัญหาพนัน ฟุตบอลในสังคม เพราะในอนาคตสังคมไทยคงไม่สามารถซ่อนปัญหาการพนันไว้ได้เงาของนโยบายสาธารณะอื่นๆ ได้อีก ต่อไป และมุมมองทางสังคมวิทยาก็ถือเป็นส่วนหนึ่งที่จะมีส่วนช่วยสนับสนุนข้อมูลให้กับภาครัฐและภาคประชาสังคมได้ ทราบถึงพฤติกรรม ระบบวิถีชีวิตทางสังคม และวิถีชีวิตประจำวันของคนในสังคมอันเกี่ยวข้องกับประเด็นการพนัน ทั้งนี้เพื่อ เป็นข้อมูลที่มีส่วนช่วยสนับสนุนตัดสินใจในนโยบายสาธารณะต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ธนาคม พงษาพิทักษ์ และ วิโรจน์ ศรีหิรัญ. (2554). **บทบาทและอิทธิพลของนักพากย์ฟุตบอลและคอลัมน์สต์ ฟุตบอลที่มีต่อการเล่นพนันฟุตบอลของเยาวชน**. โครงการจัดการความรู้เพื่อขับเคลื่อนสังคมปลอดภัย มุขนิพนธ์ศรี-สุฤษีวงศ์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- พิภพ ขัติฤกษ์. (2543). **ปัจจัยที่มีผลต่อการเล่นพนันฟุตบอลในกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยา มหาวิทยาลัย (สังคมวิทยา). กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. (2544). **กีฬาในระบบทุนวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บ้านพระอาทิตย์.
- วรวิทย์ โอนพรัตน์วิบูล. (2549). **กระบวนการตัดสินใจและอิทธิพลของสื่อบุคคลและสื่อมวลชนที่มีต่อการตัดสินใจ เลิกเล่นการพนันฟุตบอลของกลุ่มผู้เล่นการพนันฟุตบอล**. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตร์มหาวิทยาลัย (นิเทศศา สตร์พัฒนาการ). กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สายชล ปัญญาชิต. (2554). **ฟุตบอลแฟนคลับในสังคมไทยสมัยใหม่: ศึกษากรณีสโมสรเมืองทองหนองจอก ยูไนเต็ด**. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยามหาบัณฑิต (สังคมวิทยา). กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

ศูนย์เครือข่ายวิชาการเพื่อสังเกตการณ์และวิจัยความสุขชุมชน. (2553). **พฤติกรรมและทัศนคติต่อการเล่นพนันฟุตบอลโลกปี 2553 : กรณีศึกษาประชาชนอายุ 12-60 ปี ในเขตกรุงเทพมหานครและหัวเมืองใหญ่**. มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ.

Appadurai, A. (1997). *Modernity at Large*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Bourdieu, P. (1977). *Outline of a Theory of Practice*. Cambridge: Cambridge University Press.

_____. (1984). *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. MA: Harvard University Press.

_____. (1993). How Can One be a Sports Fan? *The Cultural Study Reader*. During, S. (ed.). Pp. 427-440. London: Routledge.

Bryant, C. R. & Peck, D. L. (2007). *21st Century Sociology: A Reference Handbook*. NY: SAGE.

Cosgrave, F. J. (2008). Goffman Revisited: Action and Character in the Era of Legalized Gambling. *International Journal of Criminology and Sociology Theory*. 1(1): 80-96.

Dunning, E. (1999). *Sport Matters: Sociological Studies of Sport, Violent and Civilization*. NY: Routledge.

Durkheim, E. (1995). *The Elementary Forms of Religious Life*. Fields, E. K. (Trans.). NY: A Division of Simon & Schuster Inc.

Eadington, R. W. (1996). Ethical and Policy Consideration in the Spread of Commercial Gambling. *Gambling Cultures*. Mcmillen Jen. (Ed.). pp. 243-262. London: Routledge.

Goffman, E. (1967). *Interaction Issue*. Garden city: Anchor Books.

McMillen, J. (1996). Understanding Gambling: History, Concepts, Theories. *Gambling Cultures*. Mcmillen Jen. (Ed.). pp. 6-42. London: Routledge.

Mead, H. G. (1934). *Mind, Self and Society: From the Standpoint of a Social Behaviorist*. Chicago: University of Chicago Press.

Warren, A. J. (2009). *Gambling, the State and Society in Siam, C. 1880-1945*. Bangkok: National Research Council of Thailand.

Wilson, D. R. (2004). *Researching Sociology on the Internet*. Canada: Thomson Learning Resource Center.

Wykes, A. (1964). *The complete Illustrated Guide to Gambling*. New York: Doubleday.